

MEHMET MYFTIU

E PARA VEPER DISIDENTE SHQIPTARE

SHKRIMTARI

BIBLIOTEKA

854-31
N. 99

roman

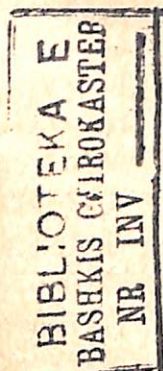
SHH-31
17/99

Mehmet H. Myftiu

SHKRIMTARI

Pjesa e parë dhe e dytë

roman

SHTËPIA BOTUESE "MARIN BARLETI"
TIRANË 1995

Falenderojmë Fondacionin "Soros"
që mundësoi botimin e këtij libri

Tirazhi 2 000 kopje

Kopertina M. Ahmeti

© të drejta të rezervuara

Shtypur në shtypshkronjën e shtëpisë botuese "MARIN BARLETI"

I.

Ai ishte zhytur në botën e tij ku përziheshin në mënyrë të pandarë jeta e vërtetë, shpresat reale, me ëndrrat rinore dhe fantazinë e shthurrur. Në ato çaste përfytyronte sikur ta kishte përpara pamjen e sallës ku do të zhvillohej ceremonia dhe shihte veten që ngrihej të merrte çmimin, që kalonte midis sallës që ushtonte nga duartrokkitjet e nxehta dhe dëgjonte pëshpëritjet plot habi për suksesin e tij të ardhshëm. Mendoi se vërtetë do të bëhej i lavdishëm, se më në fund e kishte gjetur rrugën e tij. Iu kujtua se si qysh në vogëli e ëndërronte veten hero përrallash, se si pas çlirimit shpresonte të bëhej shkenctar i famshëm, general i madh dhe më rrallë, po mos të kishte sukses në fusha të tjera të veprimtarisë njerëzore, i pëlqente të bëhej shkrimtar i përbotshëm.

Mendoi se fitorja në konkurs ishte vetëm preludi, se njëëziti që e kishin çmuar aq shumë tregimin, ndaj të cilit vetë ishte i pakënaqur, do të çuditeshin kur të lexonin romanin që do të fillonte të shkruante së shpejti. Besonte se titulli i romanit "Dielli që sapo lind" ishte një alegori për personalitetin e tij. Ai do të ishte dielli që lind në letërsinë e tokës shqiptare. Të gjitha këto mbështilleshin si në pekt ëndre se pas konferencës ai do të takonte Jorgjetën, të dashurën me leshra të thurura gërshet dhe iu duk se në këto çaste kishte ndaj saj një ndjenjë të pakufishme.

Posa u duk ndërtesa dy katshe e klubit të shkrimtarëve, ëndrrat iu trembën dhe zemra filloi t'i trokasë me ndrojtje. Ngadalësoi hapat, u mundua të marrë një pamje sa më të thjeshtë dhe u fut në klub, ku mbrefëronte një atmosferë ceremoniale e gëzuar. Njëëziti me fytyra të çelura bisedonin me njeri tjetrin. Në ball të binte

menjëherë në sy parulla kadife me gërma të mëdha: "Shkrimtarët janë inxhinierët e shpirtit. Stalin". Në krye të sallës ndodheshin shkrimtarët më në zë, që bisedonin disi më seriozë nga të tjerët. Mënjatë bufesë ca balerina qeshnin lirshëm, sikur atyre mund t'u lejohej gjithshka. Afër tyre ishte një grup gazetarësh. Djaloshi andej po matej të shkonte, po i doli para Skënderi, një poet i ri, i cili e përshëndeti përzemërsisht.

Besniku u çlirua se gjeti me kë të rrinte. Skënderi kishte një pamje krenare që tregonte se ende rronte me bujën që kishin patur vjershat e tij të para, pamvarësisht se entuziazmi për to ishte ftohur. Gjer dje kulloste dhent, kurse tani vetëm në sajë të talentit zinte vend mes shkrimtarëve me universitete. Duke ia shtrënguar fort dorën Besnikut, i tha:

- I lexova me kënaqësi tregimet e botuara në revistë. Aty ka diçka të veçantë, ka forcë të madhe, sikur pas tyre fshihet një Eskil. Ty sigurisht nuk të rritet mendja. Ndofta nuk do të bëhesh as sa Poradeci ynë.

Besniku e humbi prapë nga këto lëvdata dhe falenderoi thjeshtë. Pastaj pa dashur i hodhi sytë nga ata të kryesisë së Lidhjes dhe dalloj Ismailin, kryetar i Lidhjes së Shkrimtarëve. Ai i buzëqeshi dhe i bëri me shenjë me kokë që të afrohej. Djaloshi i kërkoi leje shokut dhe u drejtua andej. Tani që ëndrrat i ishin tulatur në ndonjë çip të humbur të trurit, iu dukën shkrimtarët si një grup perëndish, të cilët as shpresonte se do t'i arrinte. U afrua i emoncionuar, u dha dorën me nderim, sikur po ndodhte një ngjarje e jashtëzakonshme. Shkrimtarët e tokën ftohtë, veç Ismailit, i cili e përshëndeti me shumë përzemërsi dhe si e qasi mënjatë, i tha:

- Shumë mirë që paske ardhur. Desha të të lajmëroja vetë, po thuaj, më doli një minut kohë? Edhe bukën në këmbë e kam ngrënë këtë javë. E për çfarë do të thuash ti? ! Për hiç gjë, për këto telashet tona. Një mbledhje këtu, një komision atje, një diskutim vepre dhe ngryset.

Besnikut iu ngroh zemra nga vështrimi i tij i përzemërt e fjalët e thjeshta. Nuk dinte se si ta falenderonte dhe buzëqeshi i hutuar. Në këtë kohë pranë tyre u afrua Mihali, një burrë i ngjallur, afro tridhjetë vjeç, me fytyrë të freskët, i veshur me kostum të ri bojë çokollate, me krevatë të lidhur bukur. Posa ishte kthyer nga Bashkimi Sovjetik, ku kishte studjuar në Institutin "Gorki". Disa e mbanin si prozatorin më të mirë të letërsisë së re dhe të gjithë e vështronin me shpresë. Si u përshëndet me Ismailin, ai u kthye nga djaloshi:

- Eshhtë rrezik që ky djalosh i ri të na e hedhë neve. - Dhe pastaj vijoi me një farë entuziazmi - Ke bërë shumë mirë që ke vajtur në qytetin "Stalin". Aty mund të kapësh fenomenet më tipike të botës së re, t'i theksosh ato dhe kështu të

krijosh diçka të përgjithësuar. Kjo është ajo që kërkojmë ne dhe kështu mund të bëhet arti i lartë. Të lumtë Besnik, të lumtë! Edhe ne do të dëshëronim të shkonim në një qendër të tillë, po kush të lë? Mua më mbërthyen pa zbritur nga aeroplani dhe më caktuan në revistën e Lidhjes se kemi nevojë. Do s'do do të bindesh, se jam dhe komunist.

Ceremonia e ndarjes së çmimeve filloi. Andrea, një burrë afro tridhjetë vjeç, pak i shëndoshë, mori çmimin për poezi. Ai u ngrit nga karrikja i tensionuar dhe përpiqej të kishte një paraqitje sa më të thjeshtë. Me hap të matur u afrua në tryezë, mori zarfin dhe me mirësjellje e nderim u shtrëngoi dorën fort anëtarëve të presidiumit. Pastaj u kthye në vend duke u përpjekur të fshehë mburrjen për duartrokitjet. Besniku priste i tronditur, kur befas në veshët e tij buçiti zëri i Ismailit:

- Besnik Daltit i jipet çmimi i parë në prozë për tregimin "Ruga e nderit"

Besniku u ngrit me rrëmbim, sikur të ishte ulur në zjarr dhe kaloi i hutuar mes njerëzve të ulur nëpër karrike. Nuk shihte dhe nuk dëgjonte ç'bëhej për rreth, shquante vetëm kryetarin e Lidhjes me një zarf në dorë. Kur u gjend para tribunës të gjithë shpërthyen në duartrokitje të zjarrta, ashtu si e kishte parashikuar ai vetë. Të pranishmit ishin entuziazmuar nga që fituesi ishte fare i ri. Shumë u ngritën në këmbë që ta shihnin më mirë, po Besniku, në kundërshtim me parandjenjat, nuk po e shijonte këtë sukses. Ishte i turbulluar. Nuk shihte as vehten, as sallën dhe zhurma e shuplakëve i dukej se nuk kishte fare lidhje me të. I shtrëngoi dorën mekanikisht Ismailit, mori zarfin, u kthye në vend dhe u ul sikur të kishte bërë një turp. Ishte i ndezur flakënë fytyrë. Ca pikëla djerse i ndrisnin në ballë. Duart i dridheshin. Gjithë trupin sikur ia përshkonte një korrent elektrik. Midis duartrokitjeve pranë tij përshpërisnin:

- Sa i ri!
- Do të bëhet shkrimtar i madh!
- I lumtë!
- Ua hodhi të tërëve!
- Çudi e madhe!

Po autori i ri nuk dëgjonte gjë. Si të qe zgjuar nga gjumi, u kthye i trembur nga Skënderi dhe e pyeti sa ishte ora.

Koha e takimit po afrohej. Duhej të largohej. E dashura po e priste. Menjëherë iu duk se mbledhja po zgjatej kot. Rrinte si në gjemba. Kthente kokën pas dhe matej të ikte. Shoku e mbajti gati me pahir duke e qortuar se do të bënte përshtypje shumë të keqe.

Në fund Ismaili thirri disa herë me rradhë emrin e një autori të një kritike

që kishte fituar çminin e parë, por askush nuk u përgjegj. U tha se askush nuk kishte dëgjuar një emër të tillë. Dikush shprehu dyshimin se atë kritikë mund ta kishte dërguar bibliotekari i shtëpisë së kulturës.

Me kaq ceremonia mori fund dhe Besniku u ngrit të dilte. Tek kapërcente prakun, atë e përshëndeti ftohtë Telhai. Ai ishte i zymtë. Dukej se ishte dëshpëruar, pse nuk i kishin dhënë asnjë çmim poezive të tij, të cilat ai i quante brilante. Fytyra e tij e zeshkët, e thatë kishte një seriozitet të tepërt, të panatyrshëm në atë atmosferë të gëzuar. Ndërkaq u dëgjuan tingujt e koncertit që ishte përgatitur për t'u dhënë pas ndarjes së çmimeve.

Ishte vonuar dy tre minuta, prandaj vraponte. Tani as i bënte ndonjë përshtypje çmimi, paratë, duartrokitjet që i kishte dëshëruar aq shumë. I dukeshin një hiç para të dashurës që ndofta po e priste në vendin e takimit. Gjëndja e tij emocionale ishte gjithënjë e tensionuar, por tani jo nga ëndrra për suksese në letërsi, por nga mendimi se së shpejtí do të takonte Jorgjetën. Do ta gëzonte buzëqeshja e saj e sinqertë. E përfytyronte të dashurën në ato çaste të paka kur asaj i binte një nur i rrallë bukurie. Zemrën e kishte plot me një vrrull ndjenjash të rrëmbyera.

Arriti te vendi i takimit. Qëndroi e mori frymë thellë. Ishte i lodhur dhe ndjeu dhëmbje në krahun e pneumotoraksit. Hodhi sytë rreth e rotull se mos e shihte, po asnjë vajzë nuk dukej gjëkund. Ora e takimit po kalonte. Një valë dyshimesh e hamendjesh iu zgjuan. Mendoj një herë se ndofta shoqja nuk e kishte lajmëruar. Por pastaj kjo iu duke e pamundur. Po sillej në errësirë dhe pak nga pak shqetësimi iu rrit, vehtja dhe rrugët iu dukën të mjera. Dyshoi se ajo, derisa vonohej kështu, nuk do të vinte fare për ndonjë shkak fare të vogël.

Kishin një muaj pa u parë. Kjo do të thoshte për të se ajo nuk e kuptonte zemrën e tij të zjarrtë. Dëshëronte ta bindëte vehten se Jorgjeta nuk e dashuronte që të largohej prej saj një herë e përgjithmonë. Po si gjithëmonë në të tilla momente iu kujtua fillimi i dashurisë. Gati dy vjet më parë ai i kishte shfaqur ndjenjat ashtu befas, pa ditur as vetë si e qysh. Ajo e kishte refuzuar pa i dhënë asnjë shpresë, megjithëse shoqërinë nuk e kishin ndërprerë.

Papritur Besniku ishte shtruar në senatorium. Atëherë Jorgjeta që ishte sjellur aq e ftohtë dhe indiferente, i ishte afuar dhe e kishte vizituar. Një ditë prej ditësh, pasi ai i kishte kërkuar mos ta vizitonte më, se ardhja e saj i shkaktonte dhëmbje, ajo i kishte thënë. "Ti ke dashuruar shumë vajza dhe i ke harruar. Unë jam tip tjetër. Unë nuk kam dashuruar tjetër në botë veç teje." Atëherë ai e kishte puthur atë dhe çdo mbrëmje ndjehej i lumtur, kur ajo vinte ta takonte të sëmurin nga tuberkolozia.

Sa herë dyshonte te e dashura, i kujtoheshin mbasditet kur ajo i vinte në senatorium e lehtë, e bukur plot nur. Ashtu edhe tani iu duk e padrejtë t'i shkëpuste lidhjet, por vendosi të shkonte në qytetin "Stalin" pa e takuar, meqë dukej se ajo nuk kishte ndonjë mall të madh për të. Pastaj çdo gjë do ta tregonte koha.

Me këto mendime në kokë u kthye i trishtuar në klubin e Lidhjes së Shkrimtarëve. Aty mbretëronte një qetësi e thellë. Të gjithë me fytyra të kthyer nga skena po dëgjonin me vemendje të madhe. Një vajzë e re, pak e zbetë, me hundë të drejtë si të statujave greke, po recitonte poemën "Demoni" të Lermontovit.

Ai qëndroi para skenës. I kishte lexuar shumë herë vargjet e poetit rus dhe ato e kishin tronditur. Po tani po i pëlqenin si rrallë herë. Shpirtin e shqetësuar ia fashitnin vargjet e zjarra. Vajza e bukur vijonte recitimin, kurse atë po e mbyste një valë hidhërimi duke menduar se nuk i afrohej as letërsisë, as dashurisë të vërtetë, nga që shpirti i tij nuk shprehej plotësisht. Ai ndjente sikur kishte një forcë kolosale, si ajo e poetëve të mëdhej, por ç'e do, nuk po shpërthente dhe ai ndjeu një pakënaqësi të madhe ndaj vehtes.

Recitimi mbaroi dhe të gjithë duartrokiten në xhëhtësisht, ndërsa Besniku vështronte recitonjësën i menduar dhe i trishtuar. Po dilte nga salla i turbull, kur befasi tek dera pa Jorgjetën me flokët e arta të thurura gërshet. Ajo po kërkonte dikë me sytë e ëmbël. Iu duk po aq e bukur sa e përfytyronte dhe zemra i gufoi. Iu afrua, i shtrëngoi dorën dhe i buzëqeshi i lumtur.

Ajo nuk kishte ardhur në takim pse ishte vonuar në mbledhjen e rinisë. Kishte patur frikë t'u kërkonte leje, sikur ata ta dinin se ku do të shkonte. Pas mbledhjes mezi ishte vjedhur nga konvikti dhe kishte ardhur ta takonte. Ata dolën jashtë dhe po ecnin të heshtur. Jorgjeta e mirrte me mend se atij do t'i pëlqente t'i kërkonte të falur, t'i shpjegonte gjatë pse nuk kishte ardhur, por s'e bënte dot këtë. Mendonte se ai duhej të kuptonte vetë gjithshka derisa e kishte kërkuar mes njerëzve duke u ekspozuar. U mat ta përgëzonte për çmimin, por se si i dukej. Diçka artificiale. Më në fund mezi e çeli gojën dhe i tha:

- Të uroj .

Besniku pati kujdes mos të tregohej mendjemadh e mos të fliste për vehte, pse një herë ajo ia kishte prerë fjalën dhe e kishte qortuar: "Njeriu duhet të heshtë për meritat e veta." Ai ishte skuqur dhe megjithëse kishte dashur të justifikohej, kishte heshtur. Dhe tani, duke dashur të tregohej shumë i thjeshtë, u përgjegj:

- S'ka ndonjë rëndësi. . .

Jorgjeta kundërshtoi:

- Jo, ka rëndësi. Kjo tregon se ti mund të bëhesh shkrimtar i mirë. - Dhe

pastaj shtoi - Nuk do të vonohemi se mbyllen duert e konviktit.

Jorgjeta e parashikoi se Besniku do të prekej, por prapë nuk e mori me mend se çfarë hidhërimi të madh do t'i shkaktonin këto fjalë të thjeshta. Menjëherë ai u vrejt duke menduar se e dashura në vend që t'i shpjegonte arësyet e vonesës e t'i kërkonte falje, donte të ikte sa më parë. Kujtoi me sa mall e ëndërronte në qytetin "Stalin", se si e kishte pritur me padurim këtë orë dhe sa të lumtur e bënte vetëm përfytyrimi i saj. Ai mendoi prapë se nuk i duhej lidhja me një vajzë që nuk e përfillte (Tani ai e harroi fillimin e dashurisë), se do ta poshtëronte veten, po t'i lutej asaj, prandaj, dukë u munduar të përmbahej, i tha:

- Po deshe, shko!

Jorgjeta u pre. Heshti një hop dhe pastaj i foli me të butë:

- Ne rrimë ca. . . Bëjmë një shetitje të shkurtër. . .

Ecën përsëri të heshtur. Përgjigja e vajzës e zbuti djaloshin. Një copë herë bluajti me vehte mendime kontradiktore. Mendoi se të nesërmen do të ikte në qytetin "Stalin", se ndoshta kot zemrohej kështu me të, se me siguri atë e qortonin në konvikt. Diku në errësirë qëndroi, i buzëqeshi dhe iu sul ta puthte. Por Jorgjeta e shtyri dhe i bërtiti e fyer:

- Sa i çuditshëm je! Si ndryshon kështu! Po të kërcëllitnin dhëmbët, sikur doje të më haje, kurse tani më puth!

Ajo u qas mënjanë dhe e vërshtonte e tronditur. Ishte e ndjeshme. Prekej lehtë. Ndjenjat e saj nuk këmbeshin me aq rrëmbim dhe përshtypjet e ngjarjeve nuk i kalonin shpejt sa Besnikut, prandaj trembej. E ndjente veten të pasigurtë me të. E shihte që Besniku e donte, por atë e shqetësonte tipi i tij. Besniku nuk u prek nga qortimi se i dukej që ndryshimet e shpejta shpirtërore, dëshmonin vlerën e tipit të tij të veçantë dhe i tha:

- Kështu jam unë. . . Pse nuk më lë të puth? . . . Apo. . . - Atij i mbeti fjala në grykë.

. . . apo nuk të dashuroj. - Buzëqeshi lehtë, hidhur Jorgjeta.

Ai nuk kuptonte fare se ç'do të hiqte ajo në konvikt. Po t'i vinte në vesh dashuria e saj edhe familjes, atëherë do t'i mirrte djalli të gjitha. Prindët e kishin dërguar të mësojë, kurse ajo bënte dashuri. Profesorët e ngjasin: "Ç'ke, moj Jorgjeta? ! Pse ke rënë sivjet në mësim? . . . Mos je e sëmurë? ! . . . A je vizituar? "

Ishte bërë vonë. Në errësirë Besniku mezi i rëmbeu një të puthur. U nisën në konvikt dhe u ndanë rrugës me të mirë.

Rrugës u takua me Agimin, një djalë dy tre vjet më i madh nga ai, verdhacak, me sy të lamtë, të mprehtë. Ky ishte bibliotekeri i shtëpisë së kulturës, për të cilin

supozehej se ishte autori i asaj kritike që kishte fituar çmimin e parë dhe s'i dilte kush për zot.

- Të uroj! Më pëlqeu tregimi - I tha ai - E meritoje plotësisht çmimin.

Besniku u gëzua nga ky takim i papritur, e falenderoi për fjalët e mira dhe e pyeti:

- Mos ke dërguar ti një kritikë në konkurs?

Agimit i rrahu zemra fort dhe u përpoq mos të shfaqte tronditjen.

- Pse më pyësn!

Besniku shpjegoi në mënyrë krejt indiferente:

- Kish fituar çmimin e parë një person, të cilit nuk ia gjenin dot autorin.

Dikush më tha se e kishe bërë ti dhe e kishe dërguar me pseudonim.

Agimi i përpiu këto fjalë, por me që tjetri fliste ftohtë, dyshoi mos kishte ndonjë kleçkë dhe pyeti përsëri:

- Po ç'thonin për kritikën konkretisht?

- E lëvdonin. . . - U përegjeggj tjetri shkurt.

Agimi desh të pranonte që e kishte bërë vetë, por prapë pyeti për siguri më të madhe:

- Po ideollogjikisht mos i kishin gjetur ndonjë gabim?

- Jo. . . Bile e çmonin shumë se problemet ishin ndriçuar thellë në bazë të kritikës marksiste.

Këto fjalë dëshmonin se Agimi kishte patur një fitore të madhe. Mbi të gjitha kjo do të thoshte që ai, derisa kishte fituar çmimin e parë, ishte një djalosh i zoti dhe kryesorja po hynte në rradhët e atyre që luftonin për socializmin në poste të rëndësishme. Këtë ai e ëndërronte prej vitesh. Prandaj u çlirua, sytë i ndritën me një dritë të ëmbël dhe pohoi thjeshtë:

- Unë jam vërtetë autori i asaj kritike. . . .

Besniku e shikoi me nderim dhe e pyeti:

- Po pse nuk e kini dërguar me emrin tuaj, por me pseudonim? !

Agimi heshti. Por, kur tjetri nguli këmbë dhe e qortoi për këtë veprim, pëshpëriti:

- Ashtu kot. . .

- Nuk të kuptoj fare - Protestoi Besniku.

Agimi u trishtua pak, u kthye nga bashkëbisedonjësi, e vështroi në sy dhe u

hap:

- Nga e kaluara ime. . .

Besnikut iu kujtua se gjatë luftës në gjimnaz, flisnin për ca ballistë në klasat